

Tiedon laatukehikko osahankkeen ohjausryhmän kokouksen pöytäkirja

Aika: Torstai 19.5.2022 klo 9:00-10:45

Paikka: Teams-kokous

Osallistujat: Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, VM, puheenjohtaja

Jäsenet:

Heli Koski, tutkimusjohtaja, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

Juuso Rahkola, Analytiikkayksikön päällikkö, Kansaneläkelaitos (saapui pykälän 4 lopussa)

Helena Laaksonen, Tietoarkiston johtaja, Tampereen yliopisto

Maarit Leinonen, projektipäällikkö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Kirsti Pohjanpää, ryhmäpäällikkö, Tilastokeskus

Päivi Nissi, laatuapäällikkö, Verohallinto

Pysyvät asiantuntijat:

Mervi Haakana, Tiedon laatukehikko -projektipäällikkö, Tilastokeskus, sihteeri

Muut asiantuntijat:

Tanja Lahti, TiHA-hankepäällikkö, VM

Poissa: Jäsenet:

Paula Merikko, johtaja, Opetushallitus

Tapio Matinmikko, johtaja, Oulun kaupunki

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 9.03 ja totesi asialistan hyväksytyksi.

2. Osahankkeen tilannekuva

Osahankkeen uusi projektipäällikkö Mervi Haakana esittäytyi ja esitteli osahankkeen tilannekuvan.

Vuonna 2022 osahankkeessa on kaksi keskeistä fokusta: laatuksiteerit ja mittaristo sekä käyttöönoton ja vakiinnuttamisen valmistelutyö. Näiden rinnalla kulkee osahankkeesta erillisenä prosessina uusien vastuiden määrittely, joka on keskeinen osahankkeen tuotosten haltuunoton kannalta. Osahanke on vuorovaikutuksessa ja tukee tätä prosessia tuottamalla materiaalia käyttöönoton tueksi.

Osahankkeessa työt ovat edenneet hyvin. Kevään mittaan on valmistunut laatuksiteerien ja mittariston kuvaaminen sekä suositusehdotus, joka on parhaillaan tiedonhallintalautakunnan käsiteltävänä mahdollisen suositus -statuksen saavuttamiseksi. Laatuksiteerit lanseerattiin 10.3.2022 tilaisuudessa ja 11.5.2022 julkaistiin aiheesta myös eOppiva-kurssi. Yhteistyöverkoston laajentaminen käynnistettiin 2.5.2022 järjestetyllä verkostotapaamisella. Myös laatuksiteerikö käyttöönoton suunnittelu etenee ja tähän läheisesti linkittyvän hallintamallin kehittäminen on myös päässyt taas vauhtiin resurssien vapauduttua eOppiva-kurssin tekemisestä.

Verkoston käynnistyessä verkostoyhteistyön viestintää eriytetään osahankkeen viestinnästä. Yhteistyöverkostolle on julkaistu myös uusi nettisivu (stat.fi/tiedonlaatuverkosto). Podcast-sarjassa ilmestyi uusi jakso huhtikuussa 2022 otsikolla: "Tiedon laadun varmistaminen hyödyttää kaikkia". Keskustelijoina podcastissa ovat Markus Sovala(TK) ja Mika Maliranta (Labore). eOppiva-kurssien viestintä on ollut laajaa.

Puheenjohtaja pyysi esittelemään myös kohdat 3 ja 4 ennen keskustelua ja evästyksiä.

3. eOppiva

Toukokuussa julkaistiin ”Tiedon äärellä – tehoa tiedon käyttöön” -koulutuskokonaisuus tietopolitiikan ajankohtaisia aiheista. Kokonaisuus pitää sisällän neljä kurssia ja TiHA-hankkeessa tuotetun podcast-sarjan. Yksi kurseista toteutettiin Tiedon laatukehikko -osahankkeessa. Kurssi perehdyttää tiedon laatuun otsikolla: ”Tiedon laatu – laadun merkitys ja kuvaaminen”.

4. Tiedon laadun yhteistyöverkosto

Tiedon laadun yhteistyöverkoston tarkoituksena on koota yhteen tiedon laadun kanssa työskentelevät tahot, jakaa ja lisätä osaamista sekä kehittää tiedon laatua ja sen kuvaamista. Vuonna 2022 osahanke koordinoi tiedon laadun yhteistyöverkosta ja työssä keskitytään verkoston käynnistämiseen kokeilevalla otteella. Verkostoon oli ilmoittautunut 10.5.2022 mennessä 50 henkeä. Valtiotoimijoiden lisäksi kuntasektorilta on merkittävän paljon ilmoittautuneita.

Verkoston kaikille avoimeen aloitustilaisuuteen osallistui 2.5.2022 noin 70 henkilöä. Tilaisuuden aiheina olivat verkostoyhteistyön kehittäminen ja tavoitteet sekä tiedon laatukehikon käyttöönotto organisaatioiden eri lähtökohdista. Syksyn tilaisuudet on hahmoteltu pidettäväksi 8.9., 13.10. ja 1.12.2022. Suunnitelmassa on yksi lähitapaaminen ja kaksi etänä. Tilaisuuden jälkeen tehdyssä kyselyssä tapahtuma-arvio oli kouluasteikolla 8,5 eli varsin hyvä. Toiveina verkostolle nousivat esille mm. parempi poikkihallinnollinen yhteistyö sekä tiedon saaminen parhaista ja yhteensopivista käytänteistä.

Keskustelussa todettiin osahankkeen toimivan juuri nykypäivänä tavoitellulla tavalla: avoimesti, verkostossa ja siten, että rinnalla kulkee myös ns. byrokraattinen puoli tiedonhallintalautakunnan kriteerien myötä. Ohjausryhmässä nostettiin esille myös kunnille suunnattu digikannustinavustusten haku. Laatuun liittyviä hakemuksia tuli runsaasti, mutta on havaittu, että kunnat tarvitsevat lisätietoa ja kohdennettua viestintää siitä, mitä tiedon laadulla tarkoitetaan. Asiasta on tullut kyselyjä myös Kuntaliitolle. Siitä, onko oikea aika kohdentaa erityistä viestintää myös hyvinvointialueille, voidaan käydä keskustelua VM:ssä.

5. Laatukehikon käyttöönoton suunnittelu

Mervi Haakana esitteli käyttöönoton kokonaiskuvaa, suunnittelussa hahmoteltuja käyttöönoton tavoitteita ja tehtäviä kansallisella, organisaatio- ja tietoaainestotasoilla sekä laatukriteerien hyödyntämisen arviointimallin kehitysversiota.

Käyttöönoton kokonaistavoitteena on, että laatukehikon hyödyntäminen on integroitu onnistuneesti osaksi julkishallinnon tiedonhallintaa ja tietopolitiikkaa. Onnistuneen käyttöönoton on todettu edellyttävän toimenpiteitä niin kansallisella, organisaatioiden kuin tietoaainestojen tasolla. Lisäksi tulee kansainvälinen yhteistyö ja vaikuttaminen. Kullekin tasolle kuvatut tavoitteet ja tunnistetut tehtävät esiteltiin tiiviisti samoin kuin tunnistettuja käyttöönoton vastuita. Käyttöönoton suunnittelussa pyritään huomioimaan organisaatioiden hyvin erilaiset lähtökohdat ottaa käyttöön laatukehikko. Työtä tukemaan on kehitetty laatukriteerien hyödyntämisen arviointimalli, jossa viisiportaisella asteikolla edetään aina dataekosysteemitasolle, jolla tieto ja palvelut toimivat yhdessä ja dataintegraatio on mahdollinen.

Todettiin, että kokonaisuus on laaja ja työsarkaa tulee riittämään. Jatkuvan tuen tarjoamista pidettiin hyvin tärkeänä. Ja vaikka työtä on paljon, todettiin, että takana on myös vahvat ajurit, mm. automaattinen päätöksenteko ja aineistojen monipuolinen käyttö.

Ohjausryhmä keskusteli myös kansainvälisestä sidosryhmätoiminnasta. Euroopan komissiossa keskustelu on viriämässä ja tähän keskusteluun tarjotaan myös laatukehikkoa. OECD:ssa tiedon laatu ei ole päässyt vielä keskusteluihin. Myös tutkimuspuolelta esiteltiin esimerkki käynnissä olevasta työstä. Esimerkkien myötä pohdittiin, pitäisikö kääntää suositusta laajempi kokonaisuus englanniksi. VM selvittää asiaa.

Tilastokeskuksen kansainvälisten asioiden johtaja Timo Koskimäki oli myös esitellyt tiedon laatukehikko-hanketta IAOS:n konferenssissa. Vastaanotto oli ollut kiinnostunutta.

Tauko 10 min.

6. Vuoden 2022 jälkeisen toiminnan tavoitteet ja organisointi

Puheenjohtaja alusti keskustelun. Osahankkeen rahoitus päättyy vuoden 2022 lopussa. Erillisrahoitusta ei ole saatu vuodelle 2023, mutta muita rahoituskeinoja etsitään. Valtiovarainministeriö ja Tilastokeskus selvittävät resursseja. Ministeriössä on tekeillä tulevaisuuskatsaus ja VM:n virkamiespuheenvuoro. Tietopolitiikkaa on tarkoitus saada siihen mukaan.

Kokouksen puheenjohtaja alustuksen ja kokouksen alkuosan esitysten pohjalta käytiin lähete keskustelu vuoden 2022 jälkeisistä tavoitteista ja kansallisen tason toiminnan organisoinnista.

Käyttöönoton perusajatus itseohjautuvuudesta eli odotuksesta, että virastot ottavat laatukehikon oma-aloitteisesti käyttöön, herätti ohjausryhmässä hieman huolta. Mikäli vain isot organisaatiot kykenevät käyttöönottoon, ei laatukehikosta saada odotettuja hyötyjä. Tarvitaan vahva viesti, että kehikko otetaan yhdessä käyttöön ja varmistetaan kaikkien viranomaisten pysyminen mukana. Suomen viralliset tilastot nähtiin myös yhtenä puolipakottavana keinona. Laatu kuvaukset voitaisiin tuoda osaksi tilastojulkaisuja. Sitä, miten laadun kuvaukset upotettaisiin tai tuotaisiin rinnalle laatuselosteisiin, voisi pohtia.

Verkoston toiminta nähtiin tärkeäksi kansallisen hyödyn ja yhteentoimivuuden saavuttamisessa. Esimerkiksi Tilastokeskus on tiedon tuottaja, toisiokäyttäjä ja myös toisiokäytön mahdollistaja. Yhteistyössä tulee ratkaista, kuka kuvaa ja missä vaiheessa kuvataan. Toisiokäytössä voi olla erilaisia vaateita kuin siellä, missä aineisto muodostuu eli panostus ja hyödyt voivat realisoitua arvovirran eri kohdissa.

Tietovirrassa toimimisessa tehtiin myös analogia tietoturvaan: Kun luovutetaan tietoja, vastaanottajan tietoturvan tulee olla samalla tasolla kuin luovuttajalla. Vastaavasti vastaanottaja voi luottaa tietoon vain, jos laatutaso on luovuttajalla samalla tasolla kuin vastaanottajalla. Tehtiin huomio, että nyt tietoja yhdistellään melko villisti, kun datan käytössä kriteerinä on lähinnä saatavuus. Arviointimallin ylimmälle tasolle voisi miettiä konkretiaa. Esimerkiksi nousi Findata. Todettiin myös, että myös laadun kuvauksissa tarvitaan kaikki kolme kieliversiota: suomi, ruotsi ja englanti.

Askeleittain etenemisen ja nopeiden hyötyjen tavoittelun todettiin toimivan tässäkin. Esimerkiksi Kellassa toisilakiin liittyvien sidosryhmien kanssa pidetyssä työpajassa oli juuri pohdittu, mitä on riittävä laatu. Haasteena on, että tiedon tuottajia on paljon ja panostuksen määrä, mitä voidaan tehdä laadun parantamiseksi, vaihtelee. Työpajassa laatu kriteereistä oli nostettu kärkeen ajallinen ja alueellinen kattavuus. Jo pelkästään näiden tietojen perusteella tutkija tietää, kannattaako vaivautua ja perehtyä aineistoon tarkemmin. Todettiin, että lopulta kysymys on siitä, kuinka paljon saadaan tiedosta irti. Heikko laatu voi olla sitä, että laatua ei tiedetä.

Tietopolitiikkatyötä jatketaan laajalti. Tiedon laatua tarvitaan, mikä on helppo todeta, mutta vaikeampi avata mm. poliittiselle kielelle. Sääntelyn kannalta tiedon laatu ei ole aivan helppo, mutta tehtiin huomio, että on myös muita ohjauskeinoja.

Yhteenvetona todettiin, että tehostetaan tiedon käyttöä, ei tehdä päällekkäistä työtä ja tavoitellaan pienillä sysäyksillä laatuhyötyjä ja mahdollistetaan toisiokäyttöä. Tehtiin huomio, että keskustelu toi paljon mietittävää VM:n suuntaan. Lähdetään kuitenkin siitä, että työ jatkuu. Tietopolitiikan rakentaminen Suomeen ei ole sprintti, vaan puhutaan jopa 10 vuodesta, kun hyödyt alkavat näkyä. Teknologia muuttuu, sitä ei pystytä ennustamaan, mutta tänä päivänä kerättäviä tietoja käytetään pitkään eteenpäin.

7. Muut asiat

- Tiedon äärellä - tietopolitiikasta tekoihin –podcast nimeltään 'Tiedon laadun varmistaminen hyödyttää kaikkia' julkaistiin huhtikuun lopulla. Podcastissa ovat keskustelemassa pääjohtaja Markus Sovala (Tilastokeskus) ja johtaja Mika Maliranta (Labore) sekä juontajana viestintäjohtaja Hanna Ikäheimo (Tilastokeskus).
- Suositusehdotuksen tietoaineistojen laadun arviointikriteereistä ja mittaristosta on käsiteltävänä tiedonhallintalautakunnassa ja etenee seuraavaksi lausuntokierrokselle.
- TiHa-kokonaisuudesta tehdään ulkopuolinen loppuarviointi elo-marraskuussa. Sidosryhmiä kuullaan koko kokonaisuuden juoksutuksesta ja kokonaisuudesta.
- Podcastien teko jatkuu TiHa-hankkeessa. Kesäkuussa on todennäköisesti tulossa kaksi jaksoa.

8. Syksyn kokousajat ja päätöstilaisuus

Ohjausryhmä kokoontuu neljännesvuosittain. Sovittiin, että projektipäällikkö laittaa doodle-kyselyn ohjausryhmän jäsenille kahdesta etäkokouksesta syksylle 2022.

Syksyllä järjestetään TiHA-hankkeen päätöstilaisuus, jonka suunniteltu ajankohta on 3.11.2022. Päätöstilaisuus järjestetään etänä. Seuraavalla viikolla on tulossa isompi tietopolitiikan seminaari.

Ohjausryhmässä nähtiin myös hyvänä ajatuksena järjestää TiHA TP3 -osahankkeessa oma päätöstilaisuus lähitapahtumana.

9. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 10.45.